Tvärtom i sagornas värld: F-3

I den här övningen läser ni tillsammans olika sagor eller böcker där ni aktivt byter kön eller lägger till andra attribut för att utmana normer i berättelsen.

45-60 min Åk F-3

Instruktioner

Mål med lektionen

- Skapa variation i förväntningar utifrån olika normer
- Belysa förändring i synen på kön, jämställdhet, sexualitet och etnicitet över tid
- Stärka elevers förmåga att synliggöra och ifrågasätta begränsande normer

Material och förberedelser

Ta fram sagor eller böcker för högläsning eller som eleverna kan läsa själva. Om du vill att eleverna ska läsa sagan själva behöver karaktärerna i sagan vara ändrade innan du delar ut den. Var uppmärksam på att det blir olika fokus beroende på hur du ändrar sagan. Byter du kön på alla karaktärer hamnar fokus på normer för genus och hur pojkar och flickor förväntas vara och klä sig. Byter du bara kön på huvudrollsinnehavaren blir fokus kanske på homosexuell kärlek (förutsatt att det finns en heterosexuell kärlekshistoria i originalet). Ändrar du etnicitet hamnar fokus mer på vithetsnormen.

Start

Börja gärna lektionen med att kort diskutera en fråga eller aktuell nyhet kopplad till det tema ni ska arbeta med. Det kan exempelvis vara en öppningsfråga som eleverna får svara på i storgrupp eller två och två.

Exempelvis: Vilken är er favoritbok eller saga och varför?

Kunskapshöjande

Gå igenom fakta och information om ämnet så att alla elever har likvärdig förkunskap för att genomföra uppgiften.

Om normer

Normer är oskrivna regler. En norm är en osynlig regel för hur vi ska vara, tycka och tänka. Många normer som finns omkring oss behövs för att ett samhälle ska kunna fungera. Exempel på sådana är att stå i kö eller att säga ”hej” till varandra. Denna typ av normer är positiva och möjliggörande.

Det finns också normer som kan begränsa människors handlingsutrymme på ett negativt sätt, där individer som hamnar utanför vad som anses “normalt” riskerar att utsättas för negativa konsekvenser. Det kan till exempel handla om yrkesval, musiksmak, kläder, intressen och förväntningar på hur du ska bete dig. Vad som anses “typiskt” för exempelvis tjejer eller killar kan bli begränsande och hindra möjligheten för barn att få sina rättigheter, intressen och behov tillgodosedda. Vi behöver vara medvetna om begränsande normer för att kunna utmana dessa.

Diskussion

Arbeta i par och diskutera hur ni ser på frågor relaterade till temat. Avsluta med en genomgång i helklass där olika par får berätta vad de har kommit fram till.

- Kan ni komma på en norm om hur en tjej eller kille förväntas vara?
- Vilka svårigheter kan uppstå till följd av våra normer om hur någon ska vara utifrån kön, ålder, utseende med mera?

Uppgift

Ett bra sätt att tydliggöra normer för genus och sexualitet är att arbeta med klassiska sagor.

1. Läs sagan högt eller låt eleverna själva läsa om de kan. Om eleverna ska läsa själva behöver du redigera texten i sagan innan du delar ut den.
2. Om eleverna ska läsa själva ska de ändra karaktärerna på ett eller flera sätt. De kan exempelvis välja att alla karaktärer får samma kön eller att huvudkaraktären byter kön. Övningen går även att utveckla genom att byta namn på figurerna i sagan till icke-västerländska namn eller genom att ge karaktärerna olika funktionsvariationer.
3. Låt eleverna diskutera i mindre grupper hur sagan/boken förändrades.

Denna övning handlar i första hand om att inkludera nya perspektiv i litteraturen så använd stödet för efterdiskussion om någon elev reagerar och ifrågasätter sagan eller karaktärernas agerande.

Stöd för diskussion

När det uppstår en diskussion i klassen, var nyfiken på elevernas tankar och undersök tillsammans varför någon reagerar eller på vad.

Du kan till exempel använda dig av öppna och undersökande frågor.

- Hur menar du?
- Förklara mer om varför du reagerar.
- På vilket sätt tycker du att det är konstigt/märkligt?

Det är också viktigt att föra in dina erfarenheter och använda dem på ett normutmanande sätt. Det kan du göra genom att säga:

- Jag vet många som…
- Det är ganska vanligt att…
- Jag ser ganska ofta…

Tänk på!

Undvik att tala om för eleverna ”hur det är”. Använd elevernas referensramar i era normkritiska diskussioner och guida dem i att dra egna slutsatser!

Tips!

Det finns flera böcker som erbjuder historier som utmanar våra vanligaste normer. Sök på nätet efter normkritiska böcker för barn!

Avslut

Sammanfatta dagens lektionsupplägg och berätta för eleverna hur detta kommer följas upp framöver.

Vad tyckte du om övningen?

Skanna QR-koden & lämna gärna en kommentar.